

Nr 549.

Av herr **Tengström** och fröken **Hennings**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 271, angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

Det lönesystem, som av Kungl. Maj:t föreslås för övningslärarna, ansluter sig i det stora hela till det som framlades av 1928 års lönekommitté. Systemet har som utgångspunkt, att full lön enligt vederbörande lönegrad skall utgå vid en undervisningstid av 30 veckotimmar. För varje veckotimme, som över- eller understiger 30, sker tillägg, respektive avdrag å årslönen med 3 %, skolande härvid bl. a. iakttagas, att i fråga om tecknings-, musik- och gymnastiklärare avdrag å årslönen icke må göras för mer än 21 veckotimmar. Detta senare innebär, att nuvarande ordinarie övningslärare äro garanterade lön för minst 9 veckotimmar. För närvarande är, som bekant, teckningslärare vid realskola garanterad lön för minst 10 och vid gymnasium minst 15 veckotimmar, musicklärare respektive 9 och 15.

Beträffande lönegradsplaceringen för ordinarie övningslärare föreslog 1928 års lönekommitté, att lärare i teckning eller musik vid allmänt läroverk skulle placeras, manlig i 20 och kvinnlig i 18 lönegraden. Att denna placering icke kunde anses tillfredsställande var uppenbart. Tidigare hade också lärarlönekommittén och skolöverstyrelsen förordat respektive 21 och 18 lönegraden. För många övningslärare, bl. a. för alla i de fyra första dyrtortsgrupperna skulle den betyda en i flera fall väsentlig direkt minskning i inkomster. Icke mindre än 46 % av ordinarie teckningslärare och icke mindre än 41 % av ordinarie musicklärare få sänkta löner. Räknas dessutom med att pensionsavgifterna komma att höjas, få i stället 60 % av teckningslärarna och 55 % av musicklärarna vidkännas löneminskning. Reservationsvis förordades inom kommittén en placering av manlig övningslärare i 21 lönegraden och kvinnlig i 19 lönegraden.

Tillkallade sakkunniga förordade för manlig lärare 21 och för kvinnlig 19 lönegraden under förutsättning av 23 lönegraden för adjunkt samt respektive 22 och 20 ifall av 24 för adjunkt. Skolöverstyrelsen föreslog 21 lönegraden för manlig lärare men bibehöll kvinnlig i den av kommittén föreslagna 18 lönegraden.

Vid utarbetandet av löneplan hade läroverkslönesakkunniga erhållit direktiv att utgå från lika lön för män och kvinnor i samma befattning. Med beaktande av skolöverstyrelsens förslag förordade de en placering i 21 lönegraden av de allmänna läroverkens såväl manliga som kvinnliga lärare i

teckning, musik och gymnastik. För adjunkt hade det föreslagits 23 lönegraden.

Man hade alltså anledningar nog att vänta, att även Kungl. Maj:t skulle finna det rättvist att förordna 21 lönegraden. I stället föreslås nu den 20 lönegraden. Detta betyder en direkt löneminskning för alla ordinarie manliga tecknings- och musiklärare med 30 veckotimmar å någon av de med A., B., C. och D. betecknade dyrorterna. Det är att märka att samtliga ordinarie musiklärare och ända till 44 % av de ordinarie teckningslärarna hava under 30 veckotimmars tjänstgöring. Slutlönerna för dessa sänkas med respektive 564, 317, 187 och 57 kr. Lärare å E-ort som få slutlönen ökad med 74 kr. komma med all säkerhet på grund av det högre pensionsavdraget att i själva verket också drabbas av löneminskning. Å de återstående orterna F—I inträder en ökning i slutlönen med respektive 200, 447, 631 och 666 kr. Ökningen, som reduceras genom de höjda pensionsavdragen, blir i många fall illusorisk genom de kommunala hyresbidragens borttagande.

Även om, såsom förutsättes, nuvarande innehavare av tjänster komma att hållas skadeslösa för eventuell löneminskning genom personliga lönetillägg och fyllnadsbelopp, betyder dock förslaget en deklassering av tecknings- och musiklärare i lönehänseende, särskilt såsom framgår av det följande, i relation till ämneslärarinnorna och i viss mån jämväl till gymnastiklärarna, som för sitt arbete med planläggandet och övervakandet av ungdomens friluftsliv få räkna sig till godo vissa timmar och sålunda erhålla ej oväsentligt högre löner än nämnda lärare.

Någon direkt motivering för placeringsförslaget söker man förgäves i propositionen. Ett minst sagt egendomligt motiv kan man emellertid läsa sig till mellan raderna i följande departementschefens uttalande i ärendet: »Däremot har jag icke kunnat ansluta mig till läroverkslönesakkunniga, då det gällt att bestämma lönegradsplaceringen för *den stora massan* av läroverkens övningslärare, nämligen lärarna i teckning och musik samt gymnastik med lek och idrott. I detta hänseende har jag funnit mig böra i stället förordna 1928 års lönekommittés förslag om inplacering av dessa lärare i 20 lönegraden, vilken nu skulle komma att gälla även för kvinnliga lärare. Jag vill erinra, att jag tidigare förordat en placering av läroverkens ämneslärarinnor i 21 lönegraden. Det bör även framhållas, att skolöverstyrelsen i sitt yttrande över 1928 års lönekommittés betänkande placerade kvinnlig lärare i teckning, musik och gymnastik två lönegrader lägre än icke-adjunktskompetent ämneslärarinna.»

Alltså, därför att ämneslärarinnorna placerats i 21 lönegraden, är det olämpligt att placera övningslärarinna i samma lönegrad. Ohållbarheten av detta argument framgår av följande.

Vid de allmänna läroverken finnas för närvarande 256 ämneslärarinnobefattningar. Av dessa äro alla så när som på ett sextiotal besatta med icke-adjunktskompetenta lärarinnor. Utbildningstiden för dylik lärarinna är icke

längre än för tecknings- och musiklärarinna, snarare tvärtom, och den nuvarande lönen är mindre än för tecknings- och musiklärarinna med 30 veckotimmar. Följdriktigt vore det väl då i stället, tycker man, att eftersom ämneslärarinnorna placerats i 21 lönegraden, så böra även tecknings- och musiklärarinnorna, som hava ungefär samma utbildningstid och för närvarande äro tillerkända högre lön, inplaceras åtminstone i samma lönegrad.

Om alltså de kvinnliga tecknings- och musiklärarna blivit tillbakasatta, så är detta i än högre grad fallet med de manliga. Ty då departementschefen i sitt uttalande erinrar om skolöverstyrelsens förslag rörande de *kvinnliga* övningslärarna men icke anser opportunt att samtidigt erinra om att de *manliga* lärarna i nämnda förslag förordats till samma lönegrad som ämneslärarinnorna, så synes härav framgå, att genomförandet av likalöneprincipen för män och kvinnor varit den egentliga orsaken till att dessa manliga lärare icke föreslagits till de löneförmåner, som de äro berättigade till och som de annars sannolikt skulle tilldelats. I propositionen har åtminstone i detta fall tyvärr icke tagits hänsyn till den uppfattning, som lärarlönesakkunniga säga sig ha kommit till, nämligen »att införandet av likställighet i nämnda hänseende icke bör föranleda, att löneställningen sättes lägre än som skulle bestämts för manliga befattningshavare vid systemet med lägre lön för kvinnor».

Vad själva lönesystemet angår, så erbjuder det bl. a. den fördelen, att den missvisande indelningen i ordinarie och extra tjänstgöringstimmar helt försvinner. Alla timmar skola nu betraktas som ordinarie. Trots detta kunna dock de olika lärarebefattningarna knappast betecknas som ordinarie tjänster i egentlig mening. Då en ämneslärare exempelvis söker och erhåller en ordinarie befattning, blir han i och med utnämningen garanterad en viss årslön, som visserligen på grund av lönerevideringar kan förändras, men som dock alltjämt kommer att utgöra lön för just den befattning, som han sökte. Om en övningslärare däremot söker en ordinarie tjänst med, låt oss säga, 32 tjänstgöringstimmar per vecka vid ansökningstiden och detta antal sedan sjunker till 24 på grund av allmän reducering av undervisningstimmar eller till följd av speciella förhållanden vid det läroverk i fråga, så kan man icke säga, att tjänsten fortfarande är densamma som kungjordens ledig till ansökan.

Efter något år finner sig alltså denne lärare till sin besvikelse bunden vid en betydligt sämre plats än den han ursprungligen sökte och erhöll.

För undvikande av dylik orättvisa, vilken mer än en gång drabbat lärare såsom en följd av de nuvarande avlönsanordningarna, är en komplettering av det nya systemet i nämnda hänseende nödvändig. Några särskilda förändringar behöva därför icke vidtagas. Den önskvärda stabiliteten skulle nämligen på ett enkelt sätt kunna uppnås, om den bestämmelsen infördes, att, då övningsläraretjänst är vakant, skolöverstyrelsen på förslag av vederbörande rektor hos Kungl. Maj:t anhåller, att den ifrågavarande tjänsten

ledigförklaras med garanterad minimilön efter visst angivet antal tjänstgöringstimmar per vecka.

Vid lönesättningen för tecknings- och musiklärare föreligger ytterligare en omständighet att taga hänsyn till. Dessa lärare äro nämligen i de flesta fall nödsakade att under de första 10—12 tjänstgöringsåren uppehålla tjänster med blygsamt timantal (från 5 till 15), vilka givetvis ge en mycket knapp lön. De mindre av dem berättiga ej ens till tjänsteårsberäkning. Naturligtvis ha de dåliga ekonomiska betingelserna till följd, att familjebildningen, som redan för bättre ställda lärargrupper erbjuder stora problem, i dessa fall blir synnerligen försvårad och försenad. Det vore, synes det oss, rättvist att nämnda lärare såsom ordinarie erhöles löner, som ej äro tillmätta i underkant, utan hellre ge någon liten kompensation för de här anförda svårigheterna, i all synnerhet som övningslärarna på grund av de begränsade möjligheterna att vinna extra ordinarie eller extra anställning i motsats till ämneslärarna ofta få börja i första lönegraden.

På grund av vad som anförts hemställes,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 271 må besluta,

1) att ordinarie tecknings- och musiklärare vid allmänna läroverk placeras i 21 lönegraden, extra ordinarie och extra tecknings- och musiklärare i 19 lönegraden, att timlärares arvoden bestämmas i proportion därefter och att motsvarande förbättringar vidtagas för lärarna i folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminariet;

2) att bestämmelse fastställes om garanterad minimilön efter visst angivet antal veckotimmar för varje ledigförklarad övningsläraretjänst.

Stockholm den 7 april 1937.

C. G. Tengström.

Beth Hennings.